Det nulstillede menneske

Foto: Maria Laub

af Eline Mørch Jensen (cand.mag. i Nordisk litteratur og Master i børnelitteratur)

Portræt af danseren Samuel Gustavsson (Rapid Eye) i anledning af forestillingen KASPAR. Det uciviliserede menneske fanget mellem sprog og virkelighed. Hvad er der tilbage, når alle lag skrælles af, og man når ind til kernen af det isolerede og – af civilisationen – upåvirkede individ? Og hvordan giver man dette et scenisk udtryk?

Foto: Lene Riggelsen

Det er lige her, i skæringspunktet mellem krop og virkelighed, danseforestillingen KASPAR tager sit afsæt: I udforskningen af det nulstillede individ og i grænselandet mellem ny cirkus, teater og dans.

Terpsichore har mødt den svenske danser og jonglør Samuel Gustavsson til en samtale om arbejdsprocessen i det internationalt sammensatte ensemble bag KASPAR, som blandt andet omfatter den franske scenograf Miguel Pelleterat og den ungarske koreograf Imre Vass. Med sig på scenen har Samuel Gustavsson den japanskfødte danser Tomomi Yamauchi og danske Troels Hagen Findsen, som er trænet som klovn og fysisk performer.

Forestillingen er inspireret af historien om Kaspar Hauser, en outsider i det borgerlige samfund, der frygtede det ukendte og anderledes. Som barn og ung sad han indespærret i 16 år og var afskåret fra den sociale verden, indtil han atter vendte tilbage til civilisationen. Det er denne menneskelige isolation og fremmedhed der, sammen med sprogets magt til at styre vores opfattelse af os selv og andre, er på spil og undersøges i KASPAR. Det er mødet mellem mennesket og civilisationen, der er den røde tråd.

Devising

– Teknikken, vi bruger, hedder *devising*. Den går ud på, at vi skaber forestillingen sammen i prøverne, gennem improvisation. Det er altså ukendt, hvad der kommer ud af det; vi kender ikke resultatet på forhånd, fortæller Samuel Gustavsson og tilføjer:

– I vores verden er der mange der benytter sig af improvisation, men det betyder jo ikke nødvendigvis, at de arbejder med en flad struktur, eftersom der samtidig godt kan være en instruktør, der lægger linjen. Devising går skridtet videre og kan ses som en form for demokratisering af skabelsesprocessen, hvor performeren også er en del af det kreative team.

– Jeg har bevidst taget udgangspunkt i at skabe en flad, ikke-hierarkisk struktur, for på den måde at finde frem til, hvilke funktioner der var brug for, og som processen ville have godt af. En anden grund til at gribe det an på denne måde er, at jeg ikke arbejder med skuespillere, så for at de medvirkende skal få et autentisk forhold til materialet, er det vigtigt, at de opnår et ejerskab til det.

Vil det sige at alle – både dem på og udenfor scenen – har lige meget at skulle have sagt?

– Officielt ja, for scenografen sidder fx med ved træningen og kommer med forslag til fysiske improvisationer, ligesom lysmanden kommer med input til de forskellige dramaturgiske greb. Ved uenighed er der en form for konsensus, hvor vi diskuterer os frem til, hvilken vej vi

Fotos: Lene Riggelsen

vil. Helt grundlæggende er der en tillid til, at hver enkelt er så kompetent på sit område, at vi langt hen ad vejen er villige til at gå med på hinandens idéer.

Er denne teknik frisættende eller snarere frustrerende?

– Begge dele! Det plejer at gå fra den ene yderlighed til den anden, og sådan ser det også ud til at være i KASPAR, som vi har haft daglige prøver på siden den 6. januar, fortæller Samuel Gustavsson.

Nulstiller sig selv på scenen

Han forklarer, at ensemblet har forsøgt at gå kronologisk til værks, sådan at de i træningen følger Kaspar Hausers liv fra hans indespærring og isolation til hans møde med omverdenen og erhvervelsen af et talesprog; en kronologi man dog ikke på nogen måde føler sig forpligtet af i selve forestillingen. Om den konkrete arbejdsproces med at nulstille sig selv på scenen, siger han videre:

– I første del af prøvetiden har vi arbejdet med at skære det visuelle sanseapparat fra. Den første uge har vi derfor trænet i stilhed og absolut mørke. På denne måde har vi opnået at få en fælles baggrund og en helt anden forståelse for eller indlevelse i materialet, end den man oplever, når man navigerer rundt i en verden, hvor man kan se...

– I mørke bliver man opmærksom på, hvordan man forholder sig til både rum og kroppe – og vi har baldret en del ind i hinanden og også væggene! Når man skærer det visuelle fra, bliver den indre verden mere højlydt, tydelig, hvilket gør, at man bliver i stand til at udforske det indre på en dybere eller i hvert fald anderledes måde, mener Samuel Gustavsson.

Han tilføjer, at kommunikationen og interaktionen mellem de medvirkende forandrede sig mærkbart, da lyset i trænings-studiet blev tændt, og at det på én og samme tid var både skræmmende og en lettelse:

– At komme fra det sorte ingenting, fra Kaspars afsavn fra al menneskelig kontakt, til øjeblikket hvor han kommer ud i verden og møder andre mennesker! Selvom vi træner i et stort rum, var det meget ubekvemt fos os at bevæge sig rundt i mørke, så mens lyset var slukket kravlede vi meget, lå ned eller bevægede os tæt på gulv og vægge, så vi ikke faldt så langt, når vi faldt – og ikke følte os helt så udsatte.

At være i verden

Er der en pointe i at holde sig til en scene og det traditionelle teaterrum, i og med at Kaspar Hauser netop sad indespærret i et lille rum på 2 x 3 meter?

– Dels det her med at Kaspar var spærret inde i et rum i 16 år, ja. Men det er også vigtigt, fordi folk – det vil sige publikum – har en særlig indstilling og lydhørhed med sig, når de kommer ind i et teaterrum. Denne indstilling kan vi bruge til at spille op imod – på samme måde som sproget er den 4. medspiller. Samuel Gustavsson forklarer sin inspiration fra Kaspar Hausers historie med sin almindelige interesse for at være i verden og forstå mennesker. Frem til arbejdet med forestillingen KASPAR har han været meget optaget af non-verbal kommunikation, nærmere bestemt hvordan individer overfører informationer hinanden imellem, samt af systemer og matematiske spørgsmål.

– Ligesom jonglering forholder sig til blandt andet tyngdeloven, er jeg optaget af at forholde mig konkret til bevægelse og historier. Jeg har jo en baggrund som jonglør, men arbejder med at videreudvikle området og gå nye veje, forklarer Samuel Gustavsson og uddyber:

– Der er dem, der prøver at perfektionere ny cirkus-genren, som efterhånden er blevet så bred, at den spænder lige fra kontakt-improvisation til Shakespeare. For mig er og bliver håndværket det vigtigste, og dét at man arbejder med en eller form for risiko for at fejle. I KASPAR er risikomomentet kogt ned til en kunstnerisk risiko, hvor jeg laver noget, jeg ikke har lavet før og ikke ved hvordan ender, og også selve det faktum at jeg arbejder med folk, jeg ikke har arbejdet med før.

– Når jeg begynder på en forestilling som KASPAR, udgår jeg ikke fra en bestemt genre, men ser hvad der sker. Selvfølgelig har jeg en baggrund i nycirkus og en kærlighed til genren, men frem for alt prøver jeg på at finde det rette greb – præcis på samme måde som når jongløren udfører sit håndværk. Jeg vil gerne tage det videre og overføre dette håndværk til skabelsen og udførelsen af en forestilling.

FAKTA:

KASPAR. Det uciviliserede menneske fanget mellem sprog og virkelighed

Spiller i Lille Carl i Dansehallerne fra 19. marts til 4. april 2014.

LÆS mere om Rapid Eye og Samuel Gustavsson på www.rapideye.dk

Bag KASPER:
På scenen: Tomomi Yamauchi, Samuel Gustavsson og Troels Hagen Findsen
Tekst: Thomas Lihn
Koreograf: Imre Vass
Idé og Koncept: Miguel Pelleterat og Samuel Gustavsson
Scenografi og kostumedesign: Miguel Pelleterat
Lys: Tobias Stål
Varighed: 60min.
Forestillingen spilles på engelsk